

Asia: VN/20129/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös teknologiapolitiikasta 2020-luvulla – teknologialla ja tiedolla maailman kärkeen

Teknologiapolitiikan päämäärä

Lausuntonne ehdotetusta teknologiapolitiikan päämäärästä.

Suomen Yrittäjät pitää teknologiapoliittista periaatepäätöstä tarpeellisena ja kiittää sille perustaa luonutta teknologianeuvottelukuntaa työstään. Digitalisaation kiihtyminen ja ekologisten haasteiden lisääntyminen luovat tarpeen pitkäjänteiselle, hallinnonaloja yhdistävälle teknologiapolitiikalle, joka luo edellytyksiä kehittää ja käyttää teknologiaa hyvinvointia kasvattavasti ja ympäristön kantokykyä vahvistavasti.

Julkisen vallan politiikkatoimien tehtävä on luoda vakaa ja ennustettava sääntely- ja liiketoimintaympäristö, jossa kaikenkokoisten yritysten kannattaa lisätä investointeja taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviin teknologisiin ratkaisuihin. Teknologiavalintojen yksityiskohdat on jätettävä markkinoiden päätettäväksi, eikä julkisen vallan tule puuttua niihin kuin poikkeustapauksissa.

Näistä lähtökohdista on perusteltua, että periaatepäätös asettaa teknologiapolitiikalle kunnianhimoisen päämäärän, jonka mukaan Suomi on vuonna 2030 maailman menestyksellisin ja tunnetuin teknologian kehittämisestä ja hyödyntämisestä hyvinvointia ammentava maa.

Tavoite 1

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 1: Suomi on maailman kilpailukykyisimpiä valtioita ja maailman paras paikka teknologiayrityksille.

Pidämme tavoitetta ja sitä tukevia keinoja kannatettavina, mutta teknologiapolitiikan päämäärän näkökulmasta kapea-alaisina.

Suomen kilpailukyvyn kannalta tavoitteessa ja sen keinoissa on huomioitava teknologiaa kehittävien yritysten (teknologiayritykset) lisäksi myös teknologiaa hyödyntävät yritykset. Kansantalouden kestävä kasvu edellyttää, että varsinkin pk-yritykset kaikilla toimialoilla investoivat uuteen teknologiaan onnistuneesti eli tuottavuuttaan kasvattavasti ja hiilijalanjälkeään pienentävästi.

Teknologiainvestointien ja niistä saatavien hyötyjen lisääminen edellyttää tavoitteessa jo lueteltujen keinojen lisäksi panostuksia pk-yritysten tekniseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun osaamiseen tutkintoon johtavan ja muun koulutuksen sekä työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton kautta. Lisäksi on lisättävä pk-yritysten mahdollisuuksia kokeilla uusia teknologioita tarkoitukseen soveltuvissa testausympäristöissä. Erityistä huomiota on annettava dataa hyödyntäville teknologioille ja niille perustuvien liiketoimintaratkaisujen ja -mallien kehittämiseksi. Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaan on myös oltava riittävät kannusteet ja palvelut.

Mikäli tavoite 1 halutaan kuitenkin rajata koskemaan vain teknologiayrityksiä, on teknologian hyödyntämisestä ja käyttöönnotosta perusteltua muotoilla oma erillinen tavoite tai vahvistettava tätä näkökulmaa osana tavoitetta 4. Teknologiayrityksiä koskeviin keinoihin esitämme lisättäväksi vielä innovatiiviset julkiset hankinnat ja näiden laajemman hyödyntämisen.

Tavoite 2

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 2: Suomessa on maailman tunnetuimpia ja houkuttelevimpia teknologia-alan koulutuksen, tutkimuksen, osaajien ja investointien keskuksia.

Pidämme tavoitetta ja sitä tukevia keinoja kannatettavina.

Mainittujen keinojen lisäksi pidämme tarkoituksenmukaisena, että perus-, toisen ja korkea-asteen oppilaitokset tiivistävät teknologiakasvatuksen, yrittäjyyskasvatuksen ja ympäristökasvatuksen sisällöllisiä ja pedagogisia yhteyksiä. Näin varmistetaan, että työelämään siirtyy nykyistä enemmän henkilöitä, joilla on valmiudet kehittää ja soveltaa teknologioita yrittäjähenkisesti ja ekologisesti.

Tavoite 3

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 3: Suomessa on maailman teknologia- ja innovaatiomyönteisin julkinen sektori, joka mahdollistaa ihmisten ja yritysten hyvinvoinnin.

Pidämme tavoitetta ja sitä tukevia keinoja perusteltuina.

Julkisen sektorin ja sen käsittämien palveluiden automatisointi on yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi kannatettavaa. Muistutamme kuitenkin, että automaatiota on edistettävä virkavastuun ja hallinnon avoimuuden periaatteita kunnioittaen. Eurooppalaisen datatalouden puitteiden rakentamiseen osallistuminen on tärkeätä, minkä osana pk-yritysten kansainvälistymispalveluita on mielestämme kehitettävä siten, että ne auttavat dataa tarvitsevia teknologia- ja muita yrityksiä kytkeytymään eurooppalaisiin ja muihin rajat ylittäviin dataekosysteemeihin.

Tavoite 4

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 4: Suomi hyötyy laajalti globaaleihin haasteisiin vastaavien teknologioiden rohkeasta kehittämisestä ja soveltamisesta.

Pidämme tavoitetta ja sitä tukevia keinoja aiheellisina.

Kuten edellä toteamme, on tärkeätä, että periaatepäätöksen tavoitteissa näkyy vahvemmin teknologian käyttöönotto pk-yrityskentässä. Tätä näkökulmaa on vahvistettava joko osana tavoitetta 1 tai 4 tai omana erillistavoitteenaan.

Seurantamalli

Lausuntonne ehdotetusta seurantamallin toteuttamisesta.

Periaatepäätös on luonteeltaan strateginen asiakirja, jonka toimeenpano hajautuu laajasti eri hallinnonaloille. Siksi sen seurantaan on kiinnitettävä erityistä huolta. Kannatammekin sitä, että päätöksen toteutumista seurataan säännöllisesti niin toimenpiteiden kuin tavoitteiden ja niitä tarkentavien avaintulosten ja mittareiden tasolla. Mittarit on asetettava siten, että ne vastaavat aidosti asetettuihin tavoitteisiin, mukaan lukien julkisen sektorin teknologia- ja innovaatiomyönteisyyteen.

Seuranta on tärkeätä tehdä siten, että se kattaa kaikki hallinnonalat, mutta kuitenkin niin, että kokonaisvastuu on yhdellä taholla. Tällaiseksi parhaiten soveltuu digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmä ja tätä tukeva digitoimisto. Seurantamalli kannattaa rakentaa siten, että se on tarkoituksenmukaisilta osiltaan yhtenäinen valmisteilla olevan Suomen digitaalisen kompassin seurantamekanismin kanssa.

Painotamme sitä, että seuranta on tehtävä läheisessä yhteistyössä yrityskentän edustajien kanssa. Näin varmistutaan siitä, että niin hallinto kuin elinkeinoelämä muodostavat teknologiapolitiikasta mahdollisimman yhtenäistä tilannekuvaa ja voivat tämän pohjalta tarvittaessa ryhtyä lisätoimiin jaettujen tavoitteiden edistämiseksi.

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit ja huomiot.

Teknologiapolitiikan on luotava kokeiluihin kannustava ympäristö niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Kokeilukulttuuri ei kuitenkaan mielestämme näy riittävän yksiselitteisesti periaatepäätöksen tavoitteissa. Sama koskee innovatiivisia hankintoja, jotka ovat yksi keskeinen keino kokeilukulttuurin edistämiseen julkisella sektorilla. Suosittelemme, että päätöstä täydennetään tältä osin.

Alustatalous on yksi digitaaliseen teknologiaan perustuvan liiketoiminnan keskeisimmistä ilmentymistä. Alustatalouden sisäänrakennettu dynamiikka johtaa kuitenkin usein markkinoiden haitalliseen keskittymiseen ja kilpailun heikentymiseen. Tätä kehitystä on pyrittävä välttämään päivittämällä kilpailuoikeuden pelisääntöjä ja valvontamekanismeja niin EU- kuin kansallisella tasolla. Koska markkinamekanismin toimivuus vaikuttaa merkittäväällä tavalla uuden teknologian hyötyjen leviämiseen, on kilpailullisuus mielestämme syytä kirjata vahvemmin myös periaatepäätökseen.

Edistykselliset teknologiat, kuten koneoppiminen, 5G/6G tai kvanttilaskenta, kytkeytyvät yhä enemmän myös geopolitiikkaan, millä on vaikutuksia Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin sekä kauppapoliittisiin intresseihin joko suoraan tai Euroopan unionin kautta. Kannustammekin valmistelijoita pohtimaan, onko periaatepäätöstä täydennettävä tällä näkökulmalla. Muutoinkin periaatepäätöstä voi olla tarpeen täydentää teknologian käyttöön liittyvillä riskeillä ja niihin varautumiseen tähtäävillä tavoitteilla. Esimerkkeinä tästä voidaan mainita kyberturvallisuus, joka koskee laajasti yhteiskunnan eri sektoreita, tai puolijohteet, joiden toimitusvarmuus vaikuttaa välittömästi tai välillisesti monen toimialan jatkuvuuteen.

Mikkilä Joonas
Suomen Yrittäjät ry